

NIKOLA BATUŠIĆ NA HVARU

Pavao Pavličić

U drugoj polovici svibnja 1976. dogodile su mi se dvije važne stvari: prvi put sam došao na Hvar i upoznao sam Nikolu Batušića. Jedno i drugo dogodilo se u istom trenutku, i ja danas uviđam da u tome ima neke simbolike. Jer, na Hvar ću se idućih desetljeća redovito vraćati, a s Batušićem ću ostati prijatelj sve do njegove smrti.

Susret se zbio u hvarskoj gradskoj loži: već drugi dan trajao je simpozij Dani Hvarskoga kazališta, ja sam ponešto zakasnio, pa sam se na zasjedanje potihom ušuljao, a kad je nastupila stanka, dok sam se još osvrtao tražeći koje poznato lice, prišao mi je Batušić, pa pružio ruku i predstavio se. Uviđao je valjda moju zbunjenost i nesnalaženje, pa se požurio da mi pomogne, kao što će mi pomoći još mnogo puta poslije u životu. On je znao kamo se valja obratiti radi smještaja i putnih troškova, gdje se nalazi moj hotel »Bodul«, u kojem se kafiću sastaju mlađi filolozi i koji od njih u svome referatu obrađuje temu blisku mojoj. Poslije ću uvidjeti da on zna štošta i o smislu i razlozima samoga simpozija, pa ću – u tom razgovoru i idućih dana – i o tome dobiti od Batušića bitne informacije.

U čemu su se one sastojale, reći ću odmah, čim napomenem još samo nešto o tom našem prvom susretu. Možda je pomalo čudno što se Batušić i ja nismo prije poznavali, nego smo se susreli tek toga hvarskog svib-

nja. Ja sam, naravno, znao tko je on i čime se bavi, pratio sam njegove kazališne kritike u *Republici*, bio sam ponešto načuo i o slavnoj povijesti njegove obitelji. Ali, nekako se nismo kretali na istim mjestima, a i radili smo na dvije različite institucije (on na Kazališnoj akademiji, a ja na Filozofskom fakultetu), pa nije ni bilo mnogo prilike da se susretnemo. Ali, sve to nije smetalo, jer začas smo se razumjeli, i to zahvaljujući prije svega Batušićevim socijalnim vještinama. On je znao kako razgovarati s čovjekom kojega si tek upoznao, kako toga čovjeka nečemu poučiti a da se ovaj ne uvrijedi, kako stvoriti ležeran ugođaj s malo riječi i malo gesta. Tako mi je onda izložio i glavne informacije o simpoziju, a ja sam ga razumio zato što se sve oko Dana Hvarškoga kazališta posve slagalo s općom društvenom atmosferom toga doba.

Simpozij su osnovali stari i iskusni kulturnjaci iz Akademije znanosti i umjetnosti i iz splitskih intelektualnih krugova, pa kazalištarci i književnici. Zapravo, možda je nepravedno kad za njih kažem da su bili stari, jer mnogi su bili mlađi nego što sam ja sad. Ali, živjeli su u opasnim vremenima i svašta su prošli, pa sam ih možda zato doživljavao kao mudre starce. Doživljavao ih je tako i Batušić, a razlog je svakako bio i u tome što je tada na simpoziju postojala stroga dobna granica koja se nije smjela prekoračiti. Na primjer, samo su stariji – a kad kažem stariji, onda mislim Franičević, Matković, Bogišić, Jeličić, Torbarina, Gortan – mogli stanovati u hotelu »Palace«, a svi mi ostali bili smo razbacani po ostalim hotelima. A i tu je postojala hijerarhija: najmlađi i početnici bili su u najdaljim valama, a onda su se iz godine u godinu pomalo primicali sve bliže središtu zbivanja, što znači loži, »Palaceu«, pa i onima koji u »Palaceu« stanuju.

U svakom slučaju, ti mudri starci pokušavali su nekako parirati onim političkim pritiscima koji su bili karakteristični za to desetljeće. Nakon sloma sedamdeset i prve, našle su se na udaru sve manifestacije koje su imale makar i nedužan nacionalni predznak, te je tako prijetila opasnost da se mnoge institucije ugase, a da se bavljenje nacionalnom kulturom počne smatrati nečim zazornim. Tako su osnovali Dane: posvećujući sim-

pozij starijoj drami, proizveli su dojam da se radi o nekakvoj prašnjavoj arhivistici od koje nikome ne prijete politička opasnost, i ujedno su stvorili mogućnost da se govori i o stvarima koje su bile i te kako važne. A vezujući manifestaciju uz drevno hvarsko komunalno kazalište, otvorili su prostor za okupljanje teatarskih ljudi iz svih krajeva Hrvatske i dali priliku da se sva godišnja produkcija posvećena baštini vidi na jednome mjestu. Danas se čovjek može samo nostalgичno nasmiješiti kad se sjeti kako je u ono doba uvijek na repertoaru hrvatskih kazališta bilo dovoljno komada iz XVI., XVII., XVIII. i XIX. stoljeća da se ispune tri ili četiri zanimljive večeri, i kako su kazališta bila kadra poslati ansamble i tehniku kako bi u Hvaru odigrali jednu ili dvije predstave.

Sve mi je to Batušić objasnio u nekoliko rečenica, stvorivši ujedno među nama atmosferu povjerenja i razumijevanja: u tren oka smo se zbližili, pa i prešli na *ti*, što sam ja doživio kao iznimnu čast, ne toliko zato što je Batušić bio od mene stariji osam godina, koliko zato što me uistinu impresionirao cjelinom svoje pojave. Postao sam, naime, već pri tome prvom susretu svjestan da on o odnosima u kulturi, o personalnom statusu pojedinih protagonista, a onda i o njihovoj društvenoj i političkoj težini, znade pojedinosti o kojima ja ne mogu ni slutiti. A pri tome, tu se sasvim očito nije radilo o pukoj znatiželji, niti o nastojanju da se informacije usvoje kako bi se što bolje iskoristile, nego je Batušić sve te podatke skupljao kolekcionarski, kao da slaže nekakav mozaik našega kulturnog života, koji će mu onda biti slikovito svjedočanstvo o ljudskoj prirodi. U zaključku, ponovno mi je diskretno stavio do znanja kakva pravila vladaju unutar našega malog simpozijskog kozmosa i natuknuo da ta pravila treba poštivati.

Ta su pravila pak iziskivala da se stari i mladi ne miješaju, nego da se viđaju samo na zasjedanjima, a sve ostalo vrijeme da provode kao da i ne znaju jedni za druge. Svaka od tih pozicija imala je svoje prednosti i svoje nedostatke. Biti u onoj prvoj skupini – u »Palaceu« – značilo je da si nešto postigao u životu, ali i da vodiš prilično dosadan život, jer razgovaraš sa

stalno istim ljudima o stalno istom temama, pri čemu jedni drugima pomalo idete na živce. Biti u onoj drugoj skupini, značilo je da si nitko i ništa, ali da ti je zato društveni život bujan i zanimljiv. A to podrazumijeva da si po cijela poslijepodneva u šetnji (ni tada se nakon ručka više nije zasjedalo), a noći da provodiš po birtijama, u razgovoru, smijehu i pjesmi. A ako se uzme u obzir da je u te dane Hvar vrvio ljudima iz kazališnoga svijeta, da je bilo i mnogo novinara, bit će jasno da je tu bilo šarenih društava, mnogo priče i mnogo veselja, te da je čovjek na jutarnje zasjedanje dolazio neispavan i mutan, pa se spašavao mnogobrojnim kavama i mineralnim vodama.

Na tim sam sjedjeljkama upoznao i drugo Batušićevo lice. Pokazalo se, naime, da on nije samo vrstan filolog i dobar poznavalac kulturnih prilika, nego također i vrlo zabavna osoba s kojom čovjek može provesti sate i dane, a da mu ni jedne jedine sekunde ne bude dosadno. Otkrio sam tih večeri i noći da je Batušić sjajan usmeni pripovjedač i da je kadar i najbezazleniju anegdotu pretvoriti u uzbudljivu i napetu storiju. Poslije, kad se još bolje prijateljimo, ja ću tu njegovu vještinu često zlorabiti, moljakajući Nikicu – kako sam ga već tada počeo zvati – da nam pripovijeda anegdote po drugi i po treći put, a on bi onda – ironizirajući vlastitu poziciju pripovjedačkog juke-boxa – pitao želimo li dugu, srednju ili kraću verziju priče. Pokazalo se, osim toga, da Batušić ima krasan smisao za humor, kao što se pokazalo i to da posjeduje i dosta glumačkoga talenta, pa je u njegovim pričama važno mjesto imalo i igranje uloga, pri čemu se Nikica pokazivao kao odličan imitator ljudi koje smo inače poznavali. Pokazalo se, napokon, da znade i pjevati i da je spreman i pustiti glas kad to situacija traži, a glas mu je bio dubok, sonorant, pravi kazališni, možda baš ne za pjevača, ali za glumca svakako. A da se i ne govori o tome kako nas je često impresionirao svojim poznavanjem različitih jela i različitih prehrambenih stilova, pa morskih riba, školjaka i glavonožaca, kao i tehnologije njihova lova i načina njihova pripremanja. Tada se već počelo pomaljati ponešto od onoga što će Nikica idućih decenija i u svojim tekstovima pokazati:

njegov interes za kulinarstvo, uz koji – kako će se poslije otkriti – ide i njegova okretnost u kuhinji.

Tako je poznanstvo s Batušićem postalo za mene jedan od najsnažnijih hvarskih dojmova. Imao sam osjećaj da sam dospio u veliki svijet i među važne ljude, pa sam tako drugoga dana svojega boravka napisao i sonet o tome. U to smo vrijeme, naime, opsesivno pisali prigodnice o svemu i svačemu, pa sam tako sad i ja sastavio jednu za zabavu svome društvu. Ne sjećam se više stihova, znam samo da je pjesma završavala slikom Hvara koji plovi kao remorker, pa vuče hrvatsko kopno dublje prema Sredozemlju. Jer, doista mi se činilo da se tih dana baš to događa.

A za taj je dojam veliku zaslugu imao Nikica Batušić. Jer, valja znati da se naš boravak nije sastojao samo od dnevnoga referiranja i noćnih terevenki, nego da je imao i treću, izrazitije pastoralnu komponentu, koja je podrazumijevala uživanje u hvarskom svibnju. A kakav je na Hvaru svibanj, neću ni pokušavati da dočaram, reći ću samo da otprilike tako ja zamišljam raj. Poduzimali smo šetnje do Lucićeva ljetnikovca, ili do franjevačkog samostana, ili bismo se penjali na brdo gdje je hvarsko groblje, ili opet išli na drugu stranu do hotela »Amfora« i do staroga kupališta. Kad bismo se umorili, zasjeo bismo na kakav štekati i udarili u razgovor. Ti razgovori nisu bili onako bučni i puni doskočica kao noćni, nego su ostavljali mjesta nešto mirnijim tonovima i nešto intimnijim sadržajima. Tako se događalo da nam Nikica pripovijeda štiklece iz povijesti svoje obitelji, a mi da ga slušamo otvorenih usta.

Suprotno od onoga što bi čovjek mogao očekivati, nisu to bile priče o Gavelli – a Gavella je Nikici bio djed po majci – jer o njemu je Batušić govorio malo i uvijek s mjerom, kao da mu je Gavella previše važan, a da bi uspomene na njega tratio u tako neobaveznoj formi. Nešto je češće pripovijedao o Slavku Batušiću, svome stricu, pjesniku, prozaiku, teatrologu i povjesničaru umjetnosti, prije svega valjda zato što je Slavko bio slikovita osoba: bio je nagluh, a u isto vrijeme i silno znatiželjan, pa je zapadao u neobične situacije, a Nikica je mnogo s njim putovao, pa je tim

situacijama neposredno svjedočio. Katkada je u tim anegdotama važnu ulogu igrao profesor Ivo Hergešić, Slavkov stari prijatelj, koji je većini nas bio nastavnik i veliki stručni i ljudski autoritet.

Ali, najviše je Nikica pripovijedao o drugim, manje slavnim članovima svoje porodice koje mi nismo poznavali ni po imenu, a o kojima su se – kao što je inače običaj u građanskim obiteljima – sačuvale mnoge uspomene. Bio je tu neki prastric koji je trgovao kavom u Brazilu, bio je neki drugi koji je spiskao očev imutak, živjelo se u Beču i u Parizu, putovalo se po svijetu, bile su tu potresne priče o ljubavima i brakovima i zanimljive anegdote o znamenitim ljudima što su Batušićima i Gavellama dolazili u kuću. Meni je sve to zvučalo izrazito budenbrokovski i činilo mi se kao sjajan literarni materijal, pa je Nikica još više narastao u mojim očima. Ne zato što bi me impresionirala sva ta velika imena koja su bila povezana s njegovim precima, niti zato što bi me zasljepila moć i bogatstvo, nego zato što sam shvatio da Batušić – kao ni jedan drugi čovjek kojega sam do tada upoznao – ima povijest. Ja je sasvim sigurno nisam imao: moja je obitelj – i s muške i sa ženske strane – niskoga podrijetla, i u njoj sjećanja ne sežu dalje od pradjeda (ako i toliko), dok se sve drugo gubi u magluštini usmene predaje i barbarskog zaborava. A sad sam odjednom pred sobom imao čovjeka u čijoj obitelji sjećanja sežu nekoliko generacija unatrag, a potkrijepljena su fotografijama, dnevnicima, spomenarima, svjedodžbama, knjigama, klavirima, vinogradima, slikama, pismima i memoarima. Sve ono što sam ja znao samo iz romana – pa sam valjda podsvjesno pomalo i sumnjao da je zapravo uljepšano i preuveličano – sad sam gledao kao dio osobne i obiteljske povijesti jednoga čovjeka koji mi je drag i simpatičan i kojega s ponosom mogu nazvati svojim prijateljem.

Pa, je li onda čudno što sam sve ono što me kod Nikice Batušića impresioniralo i čemu sam se divio i nehotice povezivao s njegovom genealogijom, s činjenicom da on ima povijest? Zar je čudno što mi se, na primjer, činilo da one manire koje je on imao – kako je jeo i pio, kako je ženama pripaljiavao cigaretu, kako je pozdravljao, kako govorio – čovjek

ne može steći sam, svojim vlastitim trudom za života, nego da mu to mora doći s genima, da mu to moraju predati preci koji su i sami usvajali manire kroz generacije? Zar je čudno što mi se činilo kako njegova sposobnost da tečno govori dva strana jezika (jednom sam ga slušao gdje suvereno vodi na francuskom sesiju važnoga simpozija pred više od tri stotine ljudi) također nije samo njegovo postignuće, nego nešto što je rođenjem dobio, pogotovo ako se zna da je među njegovim precima bilo i stranaca? Zar je čudno što mi se činilo kako njegovo sjajno poznavanje klasične glazbe i njegova sposobnost da sudi o kvaliteti opere ili koncerta također nisu tek rezultat činjenice da je kao dijete pohađao satove klavira, nego i posljedica toga što su takve iste satove pohađali i njegovi preci?

Ali, to nipošto ne znači da nisam uviđao njegove osobne zasluge. Jer, bilo mi je posve jasno da on ništa nije dobio na tanjuru, nego da se morao stalno dokazivati: i uz onakve startne pozicije kakve je on imao, čovjek može i te kako propasti, a pad je tada mnogo teži i bolniji nego kod nekoga tko je – kao mi ostali – krenuo od nule. Nikica je morao biti dostojan svojih djedova i stričeva, pa mu je i u tom smislu bilo mnogo teže nego nama ostalima. Ukratko, meni se iz moje plebejske perspektive Nikica Batušić činio kao utjelovljenje onoga što bi morala biti hrvatska aristokracija, ne toliko u feudalnom, koliko u građanskom smislu, gdje se plemenitost mjeri manje krvlju i lozom, a više zaslugama i osobnim vrijednostima.

A da tih vrijednosti ima u Nikice u izobilju, ja sam se uvjerio u godinama što su došle. Jer, stalno se otkrivalo kako Batušić zna ili može i nešto o čemu ja do tada nisam ni slutio. Eto, recimo, televizija: odjednom se pokazalo da on nije ostao kod toga da se povremeno pojavi na ekranu, nego i da poznaje taj medij iznutra. Kao što sam već rekao, tih su godina Dani Hvarskoga kazališta bili važni – možda zato što su bili važni oni koji su ih osnovali, a možda i zato što su bili važni razlozi zbog kojih su to učinili – pa je tako simpozij bio iznimno dobro medijski pokriven: praktički nije bilo novinske redakcije koja ne bi bila poslala svojega čovjeka, a jako je prisutan bio i radio. Televizija je pak slala reportažna kola, pa bi sni-

mali naša zasjedanja i večernje predstave, a onda bi načinili i razgovore sa sudionicima, gdje bi svatko od nas dobio priliku reći ponešto o svome referatu. A sintezu cijeloga razdoblja o kojemu se te godine govorilo dao bi Nikica Batušić u uvodu, a ponekad bi i razgovarao sa sudionicima skupa. Tada se pokazalo da se on dobro razumije u televizijsku tehnologiju, da poznaje probleme koji se javljaju prilikom prijenosa kazališne predstave i ima uvid u mogućnosti elektronske montaže intervjua ili izjave. Sjećam se njegovih razgovora s realizatorom Nikolom Vončinom (koji je poslije postao historičar medija, pa je danas glavni autoritet za povijest našega radija i televizije) i svih onih stručnih termina što su u tim razgovorima letjeli na sve strane. A da se i ne govori kako sam zavidio Nikici na lakoći s kojom pred kamerom, ne služeći se nikakvim bilješkama, sipa podatke i ocjene, pa čak uspjeva i da mu rečenice zvuče sasvim razgovorno.

O sadržaju tih rečenica neću ni govoriti, reći ću tek toliko da sam od početka bio impresioniran širinom Batušićeva znanja, količinom rada koju je uložio u svoje tekstove, njegovom filološkom spremom i jasnoćom njegovih zaključaka, koje je uvijek izricao s mjerom ali odlučno. Za ilustraciju mojega odnosa prema njegovu teatrološkom radu, navest ću samo jedan primjer. Kad je 1978. izašla njegova *Povijest hrvatskoga kazališta*, bio sam namjerio napisati recenziju, ne bih li malo pridonio afirmaciji toga djela koje – činilo mi se – nije u tom času dobilo onoliko pažnje koliko je zaslužilo. Ali, kad sam djelo pažljivo pročitao, upitao sam se kako bih to ja mogao izricati ocjene i davati primjedbe knjizi koja mi je u mnogim stvarima otvorila oči i poslužila mi kao izvrstan udžbenik. Tako sam odustao od recenzije, morajući sebi priznati da za taj posao nisam kvalificiran. Ali sjećao sam se te situacije, pa sam utoliko više bio ganut kad mi je Nikica nakon mnogo godina – našavši svoju *Povijest* u nekom antikvarijatu – darovao omašni svezak s dirljivom posvetom.

A po tome se vidi da je prijateljstvo trajalo dalje i da je za mene bilo uvijek podjednako uzbudljivo. Koliko god da se godinama poznavao i družio s Batušićem, čovjek je uvijek bio u prilici da otkrije i upozna neko

novo područje njegova interesa, neku novu njegovu vještinu ili neku novu formu njegova znanja. U tu vrstu otkrića pripadala je i spoznaja što Batušiću znači Hvar i hvarski simpozij. Ja sam, na primjer, otkrio kako njemu Dani nipošto nisu tek jedan od skupova na koje redovito odlazi, kao što su – priznat ću – u početku bili meni. Za njega je sve to značilo mnogo više, a drugi su to osjetili još i prije mene. Dojmilo me se, recimo, kako se prema njemu odnose sami Hvarani, prije svega članovi Hvarskoga pučkog kazališta: u tome odnosu bilo je prave simpatije i iskrenoga prijateljstva. A budući da je Hvaranima priča o njihovu kazalištu životno važna, smjesta su u Batušiću prepoznali srodnu dušu, pa su mu poklonili svoje povjerenje. A to je bilo presudno onda kad se – u osamdesetim godinama – ona starija, osnivačka generacija filologa i kulturnjaka stala povlačiti i kad je Batušić pomalo počeo preuzimati vođenje simpozija. Tada se istom pokazalo koliko je njemu do Dana stalo, a ja sam se počeo sve češće pitati zašto je tako.

A bilo je i neizbježno da se pitam, naprosto zato što su za mene Hvar i Batušić svagda ostali povezani, pa sam želio znati zašto je nešto tako važno čovjeku koji je meni silno važan. A pitanje je bilo utoliko intrigantnije zato što je s vremenom hvarski simpozij počeo gubiti onaj sjaj koji je imao prije. Kako je popuštao politički pritisak – a u osamdesetima je naočigled rasla sloboda govora i djelovanja – tako ni razgovori o starijoj drami i kazalištu nisu više imali onaj subverzivni podtekst i oporbenjački značaj kao prije, pa je i javnost za njih izgubila interes. Mediji su sve slabije pratili manifestaciju, novinara je bilo sve manje, kazališta više ili nisu imala na repertoaru ništa što bi mogla igrati na Hvaru, ili nisu imala novca da pošalju ansambl. Pa premda sâm simpozij nije gubio ni na zanimljivosti tema ni na vrijednosti priloga, ipak on više nije bio ono što je bio nekad. A Batušić je – kako sam s vremenom shvatio – odlučio da ga održi usprkos svemu, jer njemu kao da je taj simpozij značio sve više i više.

Kad sam se pitao zašto je tako, morao sam se pozvati na još jednu Batušićevu osobinu koju ovdje još nisam izrijekom spomenuo, a to je da je on bio vrlo emotivan čovjek. Koliko god da je svagda bio decentan i znao

se savladati ostajući i u najtežim kušnjama na visini situacije, onaj tko ga je poznao, mogao je uočiti simpatiju u širini njegova osmijeha, sjenu gnjeva u svedenim obrvama, ironičan sjaj u oku. Tako sam ja onda i njegovu vezanost uz hvarski simpozij sebi objasnio tom njegovom osjećajnošću. U jednu ruku, bila mu je na srcu sama njegova struka – teatrologija – a Hvarski dani bili su jedna od rijetkih postojećih i uglednih njezinih tribina. U drugu ruku, bilo mu je važno i ono što su Dani nekada značili, bili su mu važni ljudi koji su Dane osnovali, i zato je držao da prema njima ima stanoviti dug. A da je taj dug bio doista emocionalne, a ne toliko racionalne naravi, pokazalo se negdje u drugoj polovici osamdesetih, kad je Nikica u nekoj prilici održao zdravicu i pozvao nas – a valjda je bila kakva obljernica – da se prisjetimo Marijana Matkovića: tada mu je glas puknuo od ganuća i gotovo da je zaplakao. On je, dakle, i za Hvar bio prije svega sentimentalno vezan.

A to se pokazalo presudnim poslije, kad više i nije odlučivao razum, nego isključivo emocije. Mislim tu na vrijeme rata, i na razdoblje kad je simpozij na nekoliko godina bio izgnan iz Hvara. Jer, 1991. zasjedanje je održano u Zagrebu (s kratkim izletom u Zagorje i u Batušićev zavičajni Zlatar), 1992. bili smo u Varaždinu i govorili o kajkavskoj književnosti i kazalištu, da bismo onda 1993. i 1994. gostovali u Novom Vinodolskom, budući da se do Hvara u to vrijeme dolazilo teško i mukotrпно, a nije baš bilo ni novca. Sve to vrijeme Batušić je vodio simpozij, sve to vrijeme on je pazio da skup po duhu i stilu ostane onakav kakav je bio od početka. On je bio taj koji se dovijao kako da nabavi sredstva, on je smišljao kako da sudionici što jeftinije i što udobnije doputuju na odredište, on se brinuo da im boravak upotpuni kakvim zanimljivim sadržajem. Znao je da je kontinuitet važan i vjerovao je u povratak na otok.

A onda se to i ostvarilo. Dogodilo se to 1995., neposredno nakon akcije Bljesak kojom je oslobođena zapadna Slavonija. Tih dana, na početku svibnja, mi smo se spremali da preko Senja, pa Jadranskom magistralom stignemo do Splita i odatle se domognemo Hvara. Krenuti smo trebali u

srijedu, ali je u utorak Zagreb raketiran, u znak odmazde za Bljesak. Živo se sjećam kako me je Batušić nazvao večer prije putovanja i kako smo se složili da ujutro treba svakako krenuti, a sjećam se i njegova zaključka, koji bi mogao poslužiti i kao moto cijelom njegovu djelovanju u struci: *Ne smijemo puštati da nam stvari propadaju*. I, nismo pustili: otputovali smo te srijede, a na brodu nas je zatekla vijest da je Zagreb još jednom raketiran. No, tada se više nismo bojali, kao da je bilo važno samo da mi stignemo na Hvar, pa će biti sve u redu.

Kao što je doista i bilo. Jer, toga ljeta – tri mjeseca nakon našega simpozija – bila je akcija Oluja i rat je završen, kao da se samo čekalo da mi učinimo svoje, pa će i vojska učiniti svoje. A iduće godine putovali smo na Hvar u sasvim drugačijoj atmosferi, a i drugim cestama. Bilo je tada jasno da će simpozij preživjeti. Postao je, doduše, manji nego prije, pretvorio se u usko stručnu manifestaciju, ali je svake godine producirao po svezak zbornika pun dobrih priloga i svake je godine iznova otkrivao koliko još ima tema koje bi se mogle obraditi, te koliko se u filološkoj struci pojavilo mladih snaga spremnih da se s tim temama uhvate ukoštac.

I upravo je to stalno obnavljanje bilo glavna Batušićeva zasluga, i upravo je taj aspekt hvarskoga simpozija ono što je i mene najviše privlačilo, pa sam s vremenom postao jedan od najustrajnijih sudionika. Očaravao me je način bavljenja strukom koji je Batušić njegovao, a koji je podrazumijevao da su posao i život jedno isto. U tome nije bilo ni malo patetike, jer niti je čovjek ginuo radi posla, niti je zanemarivao posao radi života, nego je samo držao kako baveći se strukom mnogo doznajemo o životu i obratno. A čovjek koji tako misli neizbježno će raditi dotle dok je živ.

Kao što je radio i Nikica Batušić. Umro je on u siječnju 2010., a u svibnju 2009. još nas je vodio na Hvar i ondje predsjedavao na našem simpoziju. I ne samo to, nego je nastojao održati i većinu rituala iz vremena naše mladosti: ako baš i nismo mogli pjevati cijelu noć, mogli smo se barem popodne prošetati do franjevacu u smirenom razgovoru o aktualnostima, mogli smo udahnuti atmosferu ovoga otoka koji je zauvijek ušao u naše

biografije. Sve je izgledalo kao nekad, a opet nije bilo: Nikica je na glavi nosio bijeli šešir, jer zbog kemoterapije više nije podnosio sunce, a u jednom času me je zamolio da sjednemo na klupu, kako bi se malo odmorio. Tada sam prvi put pomislio da se on možda upravo oprašta od Hvara. I, tada sam postao svjestan koliko je za mene taj krajolik vezan uz Nikičinu osobu i koliko je ta veza trajna i neraskidiva.

Jer, ja nikad više neću moći doći na Hvar, ili ga samo spomenuti, a da se ne sjetim Nikice Batušića. I, vjerujem da u tome nisam osamljen. Dapače, vjerujem, da svi mi na ovom simpoziju sjedimo za stolom što ga je Batušić za nas prostro. Vjerujem da smo vedrinu s kojom se okupljamo oko te trpeze od njega naučili. I vjerujem da radeći ovdje – radeći odgovorno, savjesno, najbolje što možemo – odužujemo dug i čuvamo uspomenu na Nikolu Batušića.